

HET WOORD VAN DE WEEK

ORGAAN VAN DE HUMANISTISCHE LUISTERKRING

Administratie Humanistische Luisterkring, Oudegracht 152, Utrecht. Tel. (030) 10163
Postgiro 58. Abonnementsprijs f 5,50 per jaar. Buitenland f 7,- per jaar, voor
België f 6,-. Losse nummers f 0,30. Verschijnt wekelijks.

WAT DOET „SOCRATES”

Nu de Humanistische Stichting „Socrates” ook in Leiden een leerstoel heeft (op 21 mei hield dr. J. P. van Praag daar zijn intreedrede) is er alle aanleiding om over deze Stichting iets te vertellen.

De Stichting:

daarin gesteund door haar donateurs en contribuanten, geeft uit een driemaandelijks tijdschrift voor wetenschap en cultuur „Rekenschap”;

onderhoudt aan de Technische Hogeschool te Delft en aan de Rijksuniversiteit te Leiden bijzondere leerstoelen;

organiseert jaarlijks een of meer *landdagen*, gewijd aan wetenschappelijke en culturele onderwerpen;

stimuleert de oprichting en de werkzaamheden van wetenschappelijke, culturele en sociaal-pedagogische *studiegroepen*;

belegt beroepenconferenties;

en zou met uw medewerking nog meer kunnen doen tot het bereiken van haar doelstelling:

de bevordering van wetenschap en cultuur, in het bijzonder met betrekking tot de humanistische levens- en wereldbeschouwing.

U kunt

voortzetting en uitbreiding van het werk van de Humanistische Stichting „Socrates” mogelijk maken door u aan het secretariaat op te geven als:

Contribuant van de Stichting (minimum bijdrage 4,- per jaar).

Donateur van het Leerstoelfonds (minimum bijdrage f 12,- per jaar).

Abonnee op het tijdschrift „Rekenschap” (abonnementsgeld f 9,50 per jaar, voor donateurs en contribuanten van „Socrates” en voor studenten f 8,- per jaar).

Donateurs, contribuanten en studenten genieten desgewenst reductie bij het bezoeken van bijeenkomsten van de Stichting.

rekenschap

In 1954 begon de uitgave van „Rekenschap”, een driemaandelijks tijdschrift voor wetenschap en cultuur. Organisatorisch vrij en zelfstandig en daardoor ten volle bereid tot het doen horen van de onmisbare „tegenstem”, vraagt „Rekenschap” aandacht voor de bezinning op het buitenkerkelijk humanisme, zo-

als dat in het Humanistisch Verbond gestalte heeft gekregen. Daarbij gaat het niet voorbij aan het actuele gegeven noch aan hetgeen in artistieke vorm wordt aangeboden. De resultaten van de onderzoeken der studiegroepen vinden hun weerslag in „Rekenschap”.

Het blad staat onder redactie van: A. D. Belinfante, J. C. Brandt Corstius, H. Freudenthal, F. P. Huygens, P. Krug, B. W. Schaper, P. Thoenes en Libbe van der Wal.

landdagen

De landdagen van „Socrates” zijn bedoeld de mens te confronteren met de veranderende wereld waarin hij leeft. Nieuwe feiten, ontdekkingen en uitvindingen, nieuwe verhoudingen en inzichten kenmerken zowel het moderne denken als de moderne maatschappij.

Op de laatste bijeenkomsten vroegen bijzondere aandacht problemen op het gebied van de samenleving ten aanzien van recht en rechtsopvatting van godsdienstig en geestelijk leven, van massacultuur en automatisering, van maatschappelijk werk en vormingswerk.

leerstoelen

Sinds 1952 onderhoudt „Socrates” een bijzondere leerstoel aan de Technische Hogeschool te Delft, voor het geven van onderwijs in de wijsbegeerte, in het bijzonder met betrekking tot de humanistische levens- en wereldbeschouwing.

De leerstoel wordt vervuld door Dr. Libbe van der Wal.

In 1964 is toestemming verleend tot het vestigen van een bijzondere leerstoel aan de Rijksuniversiteit te Leiden, opdat onderwijs zal kunnen worden gegeven in de humanistiek en de wijsgerige antropologie van het humanisme. Deze leerstoel wordt ingenomen door Dr. J. P. van Praag.

Het College van Curatoren voor de Leerstoelen wordt gevormd door de hoogleraren: Dr. J. C. Brandt Corstius, Dr. B. W. Schaper, Dr. C. D. J. Brandt, Dr. C. F. P. Stutterheim en Dr. W. Wiersma.

Secretariaat

Humanistische Stichting „Socrates”, Oudegracht 152, Utrecht. Giro 582293 t.n.v. Humanistische Stichting „Socrates”.

Telefoon 030-10163/29563.

EEN „HOGERE” BETEKENIS?

De viering van de drie grote christelijke feestdagen is voor mij altijd verbonden geweest met herinneringen, die tot in mijn kindertijd doorlopen.

Kerstmis doet denken aan het verhaal van Dickens over Scrooge, waarbij beschrijvingen van met lekkernijen opgetaste winkeluittastingen en van de knusse wintertijd aan de huiselijke haard de bekering van de oude vrek begeleiden. Pasen blijft onafscheidelijk van de wandeling, die Faust met zijn dienaar Wagner maakte door het veld, waar tijdens het nog vroege voorjaar de bonte feestkleding van de stedelingen, die op hun vrije dag de natuur intrekken, het gemis van de nog niet in bloei staande lentebloemen vergoeden moet. En Pinksteren doet onmiddellijk denken aan de aanhef van de Vos Reinaerde:

„Het was in enen sinxendaghe
Dat beide, bos ende haghe
Met groenen loveren waren bevaen”.

Het is niet toevallig, dat geen van deze associaties aanknoopt bij het bijbels gegeven en dat de kerkelijke viering niet op de eerste plaats komt.

Mijn persoonlijke ervaring strookt wonderwel met die van de grote massa, die trouwens in de drie door mij aangehaalde verhalen ook wordt vertegenwoordigd. De Kerstdrukke, de gans en de kalkoen, zelfs de met kaarsen versierde en met versnaperingen behangen denneboom laten wat gebeurde in de stal van Bethlehem achter zich in een ver en wazig verschiets. En de Paasvacantiegangers, die met hun auto's en toerwagens de voetgangers uit de Paaswandeling van Faust vervangen, zijn niet vervuld van gedachten aan het kruis en het lege graf.

Zo is het eveneens op Pinksteren gesteld. Koning Nobel liet de dieren op die schone lentedag, waarop bos en haag met lover waren bekleed, niet samenkomen om zich aan te sluiten bij de apostelen, die, schijnbaar vol zoete wijn, zich door de Heilige Geest lieten aanvuren tot het stichten van de Christelijke Kerk. Evenmin voelen die hedendaagse Pinkstervierders dergelijke neigingen bij zich opkomen, wanneer zij gaan dauwtrappen, het mooiste meisje tot Pinksterbloem uitroepen of de luilak tot aanleiding nemen om baldadigheid te bedrijven. De kerkelijke viering van de feestdagen neemt in het volksbewustzijn een secundaire plaats in. Dit is historisch te verklaren doordat Kerstmis, Pasen en Pinksteren veel en veel ouder zijn dan de christelijke kerk.

Van oorsprong zijn het natuurfesten, waarop van winters ongerief bevrijde mensheid zich verheugt op de wederkomst van licht en warmte bij het lengen der dagen.

Om ons bij het Pinksterfeest te bepalen, de Christenen hebben het overgenomen van de Joden, die op hun beurt dit oeroude voorjaarsfeest ook reeds godsdienstig hadden gewettigd door het te bestemmen tot de herdenking van Mozes' invoering van de Tien Geboden op de berg Sinaï.

Maar de vreugde om het voorjaar, de blijde aanblik op het rijpen van het eerste koor,

ging ook bij de Joden aan de kerkelijke betekenis vooraf.

En het zijn niet louter de Joden en de Christenen geweest, bij wie wij deze rangorde kunnen opmerken.

Ook de wijnboeren van het oude Griekenland hebben eerst hun lentefeesten gevierd voordat deze gekoppeld werden aan godheden Demeter en Dionysos. Zoals de Romeinse god Bacchus en de godin Ceres moesten dienen tot wettiging van de uitbundige vrolijkheid, die de landleiden bezielde wanneer het voorjaar weer zijn intrede deed.

Overal hetzelfde historische beeld. In ons gure noorden wijzen de oeroude gebruiken uit de voor-christelijke zogenaamd heidense tijd eveneens naar een spontane uitbarsting van het natuurlijke vreugdegevoel over de terugkeer van het vriendelijker en milder seizoen. Wat zou de symbolische worsteling anders betekenen tussen een als grijsaard vermomde, met dorre takken getooide figuur, die het moet afleggen tegen een met veldbloemen omkranste jongeling? De folklore van alle landen en streken kan met dergelijke gebruiken aantonen, wat de oorspronkelijke zin is geweest van de later aan de diverse goden en halfgoden gewijde voorjaarsplechtigheden.

Overal: Hetgeen Schiller in zijn aan het slot van Beethoven's Negende Symfonie op muziek gezette „Ode” aan de vreugde uitroept:

„Vreugdedrinken alle wezens aan de borsten der natuur; alle goeden, alle bozen volgen harer rozen spoor”.

Op zichzelf is het een merkwaardig iets, dat deze loutere lichaamsvreugde gerechtvaardigd schijnt te moeten worden door iets, dat er een „hogere betekenis” aan geeft.

Want de godsdienst staat hiermee niet alleen. Ook de politiek heeft op haar wijze meegewerkt om de blijdschap over het herontwaken van de natuur te sublimeren. Het socialistische Meifeest is in dit opzicht met Pasen en Pinksteren op één lijn te stellen. En toevallig vallen ook de verjaardag van de koningin en de Bevrijdingsdag binnen deze voorjaarscyclus, hetgeen aan onze lenteviering ook nog een nationale betekenis verleent.

Hoezeer wij de hoge zin van al deze kerkelijke, politieke en nationale feestdagen erkennen, toch menen wij ook voor de natuurvreugde een zelfstandige betekenis te mogen opeisen.

personalia

CANNEGIETER, H. G. Geboren 1880; studeerde aan de universiteit te Groningen. Vestigde zich, na korte tijd predikant te zijn geweest, als auteur en journalist te Haarlem. Van 1910 tot 1955 redactioneel medewerker aan de N.R.C. Voorts redacteur en medewerker aan diverse periodieken. Publiceerde omstreeks dertig boeken, waaronder romans.

Was o.a. docent aan de School voor Maatschappelijk Werk te Amsterdam en secretaris-curator van het Kennemer Lyceum.

Waarom moet de louter lichamelijke blijdschap steeds maar weer door een „hogere betekenis” goedgepraat worden? Heeft zij een dergelijke verontschuldiging nodig?

Het is of de mensheid zich schaamt voor het genot, dat licht en warmte op zichzelf aan het lichaam en hierdoor ook aan de geest schenken. Of de weldadige gevoelens, die zon en zomer op ons uitoefenen, iets van minder allooï, iets eigenlijk mensonwaardigs zouden wezen. Mag men zich niet, zonder zijn geweten met schuldbesef te belasten, eenvoudigweg behaaglijk gevoelen? Is dit louter lichamenlijk welbevinden zondig?

Het lijkt alsof men zich eerst in deze eeuw langzamerhand van deze gedachte bevrijdt. Allengs meer algemeen begint men oog te krijgen voor de elementaire rechten van de natuur. Een duidelijk symbool van dit „terug naar de natuur” aanschouwen wij in het embleem van het Humanistisch Verbond met zijn drie sterren aan de hemel en drie made-lieven op aarde. Alles wat groeit en bloeit aan onze voeten en wat blinkt en schittert aan het uitspaniel daarboven geeft op zichzelf reeds genoeg stof om onze zintuigen te verlustigen.

De mens, hoever hij zich in de loop der eeuwen geestelijk boven zijn natuurgenoten heeft ontwikkeld, blijft tot de natuur behoren, — blijft zelf een stuk natuur. Ook in zijn hoogst ontwikkelde toestand blijft hij deelnemen aan haar rampen en aan haar vreugden.

En die vreugden, de weelde van de lente, het licht van de langste dagen, hebben op zichzelf recht van bestaan. Wij zijn aan deze voorjaarsroes overgeleverd. Wij moeten tegen wil en dank met de overige natuur mee feestvieren.

Evengoed als onze onontwikkelde verre voorvaders, aan wie wij de zogenaamd „heidense” folkloristische gebruiken ontleen.

Wij kunnen er niets tegen doen. Wij met onze beschaving, met onze verstandelijke voorschriften, onze zedelijkheidswetten, ons fatsoen en ons geweten.

Als de vlinders fladderen, de bijen zoemen, sering en gouden regen bloeien en de nachtegaal zingt, gaan ook wij mede gehoorzamen aan andere wetten.

Ook wij volgen de wet der natuur.

Toch heeft diezelfde natuur ons opgelegd, onze voorjaarsvreugde anders te uiten dan onze verre voorvaders dit hebben gedaan. Ten opzichte van de mens heeft zij een andere richting gevolgd dan elders. De mens heeft zich van een wilde ontwikkeld tot het cultuur-wezen, dat wij in onze door kennis en kunde zo geheel veranderde tijdperk als „mens” kenmerken. En in deze algehele omwenteling van zijn wezen is ook zijn wijze van feestvieren betrokken geraakt.

Hij openbaart zijn vreugde, — ook zijn louter lichamelijke vreugde — anders dan zijn barbaarse voorvaders.

Dat de barbaar in de cultuurdrager van thans nog voortleeft, ook wat zijn wijze van feestvieren betreft, wordt bij elke gelegenheid maar al te duidelijk aangetoond.

Twee eeuwen geleden, toen de calvinistische predikanten de heidense gebruiken met behulp van de overheid door straffe maatregelen meenden te hebben gekerstend, leerde het vers van een dichter uit die dagen, hoe

heimwee

Het voorjaar was wat schuw en wispelturig
Dat duidt op levenskracht en goede zin,
De jeugd als ik die voorsta en bemin
Moet tegelijk verlegen zijn en vurig.

Maar bloemen kleuren al in overdaad
En in een zo verbijstrende schakering
Dat zelfs een kind kan zien hoe deze nering
Door dolle spilzucht moet te gronde gaan.

De dennen en de huizen op de helling
Zijn naar mijn smaak met overleg geplaatst
En als de baai dan nog het blauw weerkaatst
Vormt het geheel een vriendelijke bestelling,

Een paradijs zelfs, als de propaganda
In woord en beeld zó agressief beweert,
Dat wie als ik een ander heil begeert,
Het liefst beschaamd zou zwijgen van die schande

Maar als ik spreken moet als eerlijk man
Beken ik dat dit onvolprezen eden
Wat mij aangaat met toekomst en verleden
Finaal en integraal in 't niet verzinken kan

Met al zijn tuinen, kapen, zeeën, einders,
Met mens en dier, de hele santekraam; —
Als ik ontsnappen mag door 't open raam
Naar Nederland, naar Amsterdam, naar Reinders.

J. GRESHOFF

Uit: Honderd gedichten
van honderd dichters

de natuur sterker was gebleven dan de leer.
In zijn in 1733 verschenen gedicht *Boere Pinxter Vreugt* verhaalt Frans Greenwood hoe:

„Zij werpen testen, vuur en bekers, kruik en pul
Den andren naar den kop. Een wordt de bek te schanden
Geworpen door een hout ten koste van zijn tanden.
Hier treft de bierkan één gevoelig voor het hoofd
Terwijl een ander wordt de hersenpan gekloofd”.

Moeten wij om dergelijke taferelen te aanschouwen, naar de jaren 1700 teruggrijpen? Helaas zijn er aan het beschaafde einde der twintigste eeuw nog mensen genoeg, die de kunst van feestvieren even weinig in overeenstemming uitoefenen met wat de menseelijke waardigheid vergt. Dergelijke mensen zijn nu niet voornamelijk bij de boeren te vinden, maar juist dikwijls in de centra van kunst en cultuur. En helaas vaak bij de jeugd, die, bezeten door hun idolen, zich aan de grofste schennis van de welgevoeligheid te buiten gaat.

Men mag tegenwoordig hier en daar de neus optrekken voor de manier waarop in het begin van onze eeuw de A.J.C. en dergelijke

idealistische jeugdverenigingen hun feesten vierden, maar aan de liederen en dansen van toen lag toch maar een levensstijl ten grondslag, die beter past in het kader van een beschaaft mensheid dan de hysterische baldadigheden van door Beatles, Rolling Stones en dergelijke tiener-idolen door het dolle heen opgezwiepte horden. Gelukkig behoren zulke uitpattingen tot de uitzonderingen.

In het algemeen heeft de natuurlijke vreugde hier een menswaardiger uitlaat gevonden. De uittocht uit de steden naar de voorhands nog minder bevolkte gebieden, het toerisme, dat van jaar tot jaar zijn grenzen uitbreidt; het kamperen en trekken; de sport; het zijn enkele van de vele mogelijkheden, die onze tegenwoordige tijd schept om te voldoen aan

de drang om van het leven te genieten. Door de vrije zaterdag aan de zondag te verbinden heeft men elk weekeinde tot een feest gemaakt. Ja, door deze verruiming van de ontspanning is er zelfs een nieuw probleem opgedoken: het probleem van de vrijetijdsbesteding!

Dit probleem zodanig op te lossen, dat de natuurlijke opgewektheid met de menselijke waardigheid in evenwicht blijft, behoort tot de taken, waartoe inzonderheid ook de humanisten zich geroepen voelen.

In de eerste plaats zij kunnen weten, dat men zich aan de lust louter om het bestaan kan overgeven zonder dat men zich hiervoor door een „hogere betekenis” behoeft te verontschuldigen.

H. G. CANNEGITER.

VAKANTIE 1965

De buitenwerkcommissie van het Humanistisch Verbond heeft de volgende vakantieplannen:

Kinderkamp 10—12 jaar

Ook dit jaar weer in Elspeet in huize „De Korenbloem” en wel van 17—24 juli a.s.

De leiding berust bij: C. J. Oortgijsen en mej. J. van Praag.

De prijs — inclusief f 2,— zakgeld — bedraagt f 60,— per week.

Aanmelding hiervoor bij: mej. Judith van Praag, Pr. Mariannelaan 195, Voorburg, Z.H. Tel.: (070)-98 72 40.

Tentenkampen 13—15 jaar

Voor jongeren van 13—15 jaar zijn er 3 tentenkampen (max. 24 deelnemers per kamp). De prijs hiervoor bedraagt f 65,— per persoon per 10 dagen.

De plaats voor deze kampen is evenals het vorig jaar op Schouwen (Burgh bij Haamstede).

Het eerste kamp van 20 juli-30 juli onder leiding van de heer en mevrouw J. Wegge-laar, Erasmusgracht 23-III, Amsterdam, tel. (020)-8 39 19, is volgeboekt.

Het 2e tentenkamp wordt gehouden van 30 juli—10 augustus.

Adres van leiding en aanmelding: de heer A. Chrispijn, Jonckerfransstraat 119, Rotterdam-1, tel. (010)-12 78 27.

Het 3e tentenkamp tenslotte is van 10—20 augustus.

Hiervoor moet men zich aanmelden bij de heer N. Kats, Troelstraweg 276, Dordrecht, tel. (01850)-57 28.

Trektochten Denemarken 16—18 jaar

Er zijn dit jaar 2 trektochten per fiets en per tent naar Denemarken. Duur 14 dagen.

De eerste tocht is volgeboekt.

De tweede tocht is van 5 augustus tot 19 augustus.

De leiding berust hier bij de heer M. J. Touthoofd, Buys Ballotstraat 37, Den Haag, tel. (070)-39 82 47, en dit is tevens het aanmeldingsadres.

De prijs van deze trektochten bedraagt f 85,— voor 14 dagen. Daarbij komt echter nog de treinreis van Holland naar Denemarken (Flensburg). Een retour Utrecht—Flensburg bijv. kost f 85,40.

Nadere inlichtingen worden verstrekt door bovengenoemde adressen.

Giro-overschrijvingen graag op postrekening nummer 30 49 60 t.n.v. Humanistisch Verbond, Utrecht, met duidelijke vermelding waarvoor de betaling bestemd is.

lezingen voor de radio

zo. 13 juni VARA 9.45 uur: Mevr. D. Roethof-Ensing: „De mensen maken, dat je zo wordt”.

zo. 20 juni VARA 9.45 uur: J. P. van Praag: „De wil om te leven”.

zo. 27 juni VARA 9.45 uur: Mevr. M. Rood-de Boer: „Iets over geestelijk leven aan de andere kant van de grens”.

zo. 4 juli VARA 9.45 uur: J. P. Mazure: „De humanist tegenover tegenstellingen binnen het christendom”.